

[123456789]

כהן], ויתכן לפי דברי תוס' חגיגה (כ"ג:):
 דהיכא דבחולין אינו מקבל טומאה אזי בעי
 הכשר גם בקדש יעוש"ה, א"כ הרי באמת
 לר"מ אתרוג כאגוז כשר וליכא כלל שיעור
 הכשר דבעי כביצה כנ"ל, אך התירוף כמש"כ

בתשו' שואל ומשיב דכיון דהוי של מע"ש
 הקדושה מחשיבתו כאלו ה' בו כשיעור
 יעו"ש^ט, ושוב הרי אתרוג של חולין כזה
 לא יקבל טומאה, ושפיר בעי הכשר ולא
 מהני ב' חיבת הקדש להכשירו ודו"ק.

[אוצר החכמה]

סימן ט'

בענין חילול תרומה ומע"ש

(א) יעו"י כריתות (ז'): דתניא כהן שסך
 בשמן של תרומה בן בתו ישראל
 מתעגל בו ואינו חושש, ופירש"י ז"ל, דבן
 בתו סך עצמו באותו שמן דכבר נתחלל
 מקדושתו יעו"ש, ובתוס' מנחות (ס"ט.) ד"ה
 דבלע ובתוס' ישנים יומא (פ"א.) כתבו דהוא
 הדין דמתחלל באכילה מיד שבא לגרון
 וליכא תו איסור לזר באכילת תרומה זו.

ולכאורה ה' נראה דגם במעשר שני יש
 דין זה דמתחלל בהנאת גרון
 כמו בתרומה, דמאי חילוק בין קדושת תרומה
 לקדושת מעשר שני. אמנם יש להעיר מהא
 דספרי (פרשת נשא פסקא כ"ג) רבי יוסי
 הגלילי אומר מיין ושכר יזיר לפי שהוא
 אומר ואכלת לפני ה' אלקיך וגו' ת"ל מיין

ושכר יזיר לעשות יין מצוה כיון רשות
 יעוש"ה, ומבואר דיליף מקרא לאסור יין
 של מעשר שני לנזיר דסלקא דעתין דיון
 מצוה יהי מותר לנזיר, וקשה לר"ל בחולין
 (ק"ג:) דבכל איסורים יש איסור בהנאת מעיו
 יעו"ש א"כ למאי צריך קרא, נהי דבתחלה
 ה' מעשר שני אבל מ"מ הרי אח"כ נתחלל
 ונהנה מזה וחייב, א"כ פשיטא דאסור
 לשתות. [ועי' רש"י סוכה (מ"ט:) דשתי'
 דיון הוא רק הנאת גרון יעו"ש, ולפ"ז יש
 לעי' דגם איסור נזיר לא יהי רק בגרון^ט],
 אך דברי רש"י ז"ל צ"ב ואכ"מ].

(ב) **ולכאורה** י"ל, למאי דאמרינן
 בתרומות (פ"ח מ"א):
 וכולם שהי' תרומה לתוך פיהם ר"א אומר

י"א) ע"ש היטב, וראה גם ברמב"ם (פ"ה
 מיסודי התורה ה"ח) שנקט גבי משקים הנאת
 החיך ע"ש (אכן הרמב"ם פסק גם באוכלים
 כר"י ודו"ק). אך ראה ברש"י כתובות (ל', ב')
 שנקט במשקים - גרונו ומעיו וצ"ע. ובחז"ט
 מהדו"ק שם פ' דהיינו לר"י ור"ל למר כדאית
 ל' ומ"מ מבואר גם במשקים ענין גרונו ומעיו,
 אך ראה בשיטמ"ק שם שהשמיט מלשון רש"י

סט) עי' בתוצאות חיים (סי' ח"י ס"ק ג' וס"ק י')

ודו"ק.

(ע) הנה בעצם דברי רש"י בסוכה הנ"ל, ראה
 בתשו' כתב סופר (או"ח סי' קי"ז) שדייק כן
 מהרש"י הנ"ל בשם אביו החת"ס זצ"ל ע"ש.
 וראה עוד בזרע אברהם להגרמ"ז (סי' י"ג
 ס"ק ו') ובכלי חמדה (פר' מטות) ושו"ת מנחת
 יצחק (ח"ב סי' קל"ה) ועין יהודה (או"ח סי'

ג) **ואמנם** באמת לא מסתבר לומר כן, דבשלמא בתרומה דמתחללת בגרון יתכן לומר דכיון דלעוס כבליעה, מתחללת גם בלעיסה, אבל איסור יין לנזיר דלא שייך בו חילול דאין חילול לאיסורין וכמש"כ תוס' ישנים ביומא (פ"א.) דרק גבי תרומה דין זה, א"כ ודאי דחייב גם אחר כן, והא דאמר דבנזיר כן, היינו דמיחייב גם על הלעיסה כבלוע, אבל ודאי דיש חיוב גם על אחר כן כיון דנהנה בגרונו ומעיו.

ד) **אולם** י"ל להיפוך, דריה"ג סבר כרבי יהושע דלעוס אינו כבלוע, וסובר דליכא חיובא בנזיר רק בהנאת גרון לא בהנאת מעיו גרידא, ועל כן שפיר ס"ד דיהי' שרי לשתות יין מע"ש כיון דבעת דיש איסור נזיר דהיינו כל זמן הנאת גרון הרי עדיין לא נתחלל קדושת מע"ש דלעוס אינו כבלוע ולא נתחלל בלעיסה לחודא רק עד גמר הנאת גרון, ואח"כ כשבא למעיו דנתחלל שוב לא מחייב משום איסור נזיר על זה גרידא.

ה) **ובזה** יתיישב הא דנזיר (ג':) דאמר לאסור יין מצוה כיון רשות

יבלע ור"י אומר יפלוט, ובירושלמי שם, מ"ט דר"א מכיון שהתחיל בהיתר, תני ר"נ לא שהי' ר"א אומר משום שהתחיל בו בהיתר אלא שהי' ר"א אומר הלעוס כבלוע (ע"ש), ומבואר דיש ב' טעמים בהא דנודע באמצע אכילה שהוא בן גרושה דלא יפלוט, או משום דכיון דהתחיל בהיתר גומר, או משום דסובר ר"א הלעוס כבלוע, והיינו דנתחלל מיד בשעת לעיסה נוכמש"כ בספר משנה ראשונה שם דלר"א אחר לעיסה הוי כנתחלל יעו"ש^[1234567], ולפי"ז יתכן גם לריה"ג, דכיון דס"ד דנזיר לא נאסר בשתיית יין של מע"ש, שוב כיון דהתחיל בהיתר יגמור, ואף דנתחלל בהנאת גרון מ"מ שרי לגמרו נוכעין סברת הנימוק"י בב"ק (כ"ב.) גבי אשו משום חציו דחשיב כנגמר הכל^{עב}, ועי' יומא (י"ג:) לר"י בכהן הדיוט ששמע שמת לו מת דיגמור עבודתו יעו"ש, דכיון דהתחיל בהיתר הוי כנגמר הכל. וגם לטעם השני דלר"א לעוס כבלוע, הרי אמר בירושלמי תרומות (פ"ח ה"א) שם לר"א אף ביוה"כ כן אף בנזיר כן יעו"ש, א"כ גם בנזיר לר"א הלעוס כבלוע וי"ל דתו לא מחייב אחר לעיסה משום נזיר דכבר נחשב כבלוע.

עא) עי' במנחת חינוך (מצוה ר"פ) מש"כ להסתפק בביאור המחלוקת בירושלמי, ובמשנה ראשונה (שם) ביאר, דר"א ס"ל דהתרומה מתחללת בגרון ע"ש, ועי' בספר עמק הלכה - בוימל (ח"ב סי' מ"ה) ובאמרי אמת - ליקוטים על ברכות (נ' ע"ב) מש"כ לבאר דטעמו של ר"א דיבלע דכיון שהתחיל לאכול ונמאס, נתבטל מהמאכל שם תרומה ע"ש, (וראה בקבא דקשייתא (כרך א' עמ' ר"נ-רנ"א) מש"כ עוד בזה בס"ד).

עב) ראה לקמן (ס"ק ה') ובהערה ע"ד.

תיבת מעיו וצ"ע, ובמקראי קודש לפסח (ח"א סי' נ"ב ס"ק ב') וכלי חמדה (פר' עקב). ובעצם קושית רבינו כאן י"ל עפי"ד החלקת יואב (מהדו"ק יו"ד סי' ט') דתרומה לא מתחללת עד שאוכל כזית ע"ש ולפי"ז א"ש וכמובן, וראה בקבא דקשייתא (כרך א' עמ' רמט) מש"כ בדבריו, גם י"ל עפ"י דברי הגרי"ז מבריסק זצ"ל (במכתבים בסוף הספר על הרמב"ם עמ' ע"ט) שהדין בגמ' כריתות (ד', א') הנ"ל הוא רק דין בסיכה ולא באכילה ע"ש היטב ולפי"ז א"ש ודו"ק.

לאחר שנהנה בגרוננו, דלס"ד דשל מצוה לא נאסר, א"כ לא עבר עדיין.

(ו) **ומצאתי** בירושלמי מע"ש (פ"ב ה"ב) אהא דתנן ר"ש אומר אין סכין שמן של מע"ש בירושלים וחכמים מתירין א"ל לר"ש אם הקל בתרומה חמורה לא נקל במע"ש הקל, ובירושלמי שם, מה הקילו בתרומה כהדא דתני סך הוא כהן שמן של תרומה ומביא בן בתו ישראל ומעגלו ע"ג ואינו חושש, וביאר בספר ניר דטעמא דר"ש דאסור לסוך בירושלים דחיישינן דלמא יצא חוץ לירושלים, וע"ז מביאין ראיה מתרומה דאמרינן דאחר הסיכה נתחלל ונעשו חול, ה"נ אחר סיכה ליכא קפידא מה דיצא לחוץ, ולפ"ז מוכח דסבר ר"ש דרק תרומה מתחללת לא מעשר שני. אולם תמהני על הספר ניר דלא הביא דברי רמב"ם ז"ל בפירוש המשנה דפירש ענין דאין סכין מע"ש מצד משתכר במעשר שני יעושה"ה דהוא לגמרי ענין אחר, ואכ"מ.

ודע, דהספרי שהבאתי דאמר דיש מצוה על שתיית יין דמע"ש, הוא חידוש דין שלא נזכר בגמ', דכיומא (ע"ד): אוציא

לר"ש, ולא קאמר לאסור יין של תרומה ומעשר שני^(ג), ולמש"כ י"ל דר"ש סבר כר"א דהלעוס כבלוע, א"כ מתחלל בלעיסה קודם הנאת גרון, שוב פשיטא דנזיר אסור לשתותו, כיון דעדיין יש הנאת גרון לאחר שפקע איסור תרומה ומע"ש, וריה"ג בספרי סובר כמ"ד דאינו כבלוע ולא נתחלל קודם הנאת גרון, ותמיד הוי כאחת המצוה דמע"ש ואיסור יין דנזיר, ושפיר גם לטעם הנ"ל דירושלמי דהתחיל בהיתר יגמור, יתכן דר"ש לטעמי' דאמר בש"ס אליבא' בזבחים (ט"ו). דהי' מזה ונקטעה ידו של מזה דפסול, ומבואר דסובר ר"ש דלא אמרינן דחשוב מיד כאלו נגמר הכל, רק דדנין בכל הזמן עד שיגמור בפועל, וממילא לר"ש לטעמי' לא אמרינן כלל הסברא דהואיל והתחיל בהיתר, דלדידי' ההתחלה איננה כאלו נגמר הכל, ושוב פשיטא דאסור יין של מע"ש, כנ"ל דנפקע המע"ש בהנאת גרון ואח"כ אסור מצד נזיר. [אך יש לחלק בדבר בהא דזבחים (ט"ו). להא דנימוק"י דאשו משום חציו דחשוב נגמר הכל^(ד), ואכ"מ]. ויש לדחות, דעכ"פ צריך לאסור אם הקיא היין

זצ"ל דדברי הנמוק"י הם רק כלפי הפועל ולא כלפי המתפעל - האדם ע"ש ומטו ביה בשם הרה"ק מקוצק זצ"ל (שתי' בזה הסוגי' דתענית כ"ט, א' ואכ"מ). וראה עוד בשיח השדה שער הכללים (כלל ה' עמ' קכט) שהביא כהנ"ל, ובשור"ת זכרון יהונתן (חומ"מ סי' ד' ס"ק כ"ד) ושור"ת חלקת בנימין באר מים (סי' כ"ז) ע"ש. וראה במש"כ בס"ד בהג"ה לשור"ת ארץ צבי (ח"ב עמ' ר"ס) בשם הגר"ש שניאורסון זצ"ל בשם הרה"ק ר"מ מבויאן-קראקא זצ"ל, ולפי"ז מובן החילוק בין הא דזבחים הנ"ל לדברי הנמוק"י וכמובן.

(עג) הנה בשור"ת אור המאיר להגאון מהר"ם שפירא מלובלין זצ"ל (סי' ל"ו) העיר כן, ור"ל דמוכח דשיטת הש"ס בנזיר הנ"ל דאין מצוה מה"ת באכילת מעשר שני ולכן לא קאמר דבא לאסור זאת ע"ש. ולפי"ז להלכה ס"ל לש"ס דידן דבאמת אסור נזיר בשתיית יין של מע"ש. וכן נקט הגאון בעל צפנת פענח עה"ת (פר' נשא עמ' ל"ג) ע"ש. וראה בספר בית המלך להגר"י בויס ז"ל על הרמב"ם (פ"ג מדעות הלכה א' ד"ה אולם מה שהקשה וכו') מש"כ בזה ובקובץ אור המאיר (ח"א עמ' 42) ע"ש היטב. (עד) הנה החילוק פשוט עפ"י מש"כ בארץ צבי (ח"א סי' ס"ו) בשם הרה"ק בעל האבני נזר

דתרומה אינו משלחן גבוה, וכבר הארכתי במ"א^(ז) מדברי הרמב"ם (פ"ב מתרומות) ורמ"ה סנהדרין (ק"ב.), ואכ"מ, ולפ"ז החילוק פשוט, דתרומה שאינו משלחן גבוה שפיר יתכן דפקעה הקדושה כשנעשית מצותה, אבל מע"ש דהוי ממון גבוה ובודאי משלחן גבוה קזכי, לא מצינו שיהי' נפקע שום קנין ממון (גבוה) ע"י נעשה מצותו. אמנם למ"ד מע"ש ממון הדיוט, א"כ הרי כתבו תוס' ב"ק (י"ב:) דקדשים קלים לריה"ג הוי משלחן גבוה רק חלק הכהנים יעו"ש, א"כ שוב במע"ש דכל אדם שוין ליכא משלחן גבוה וגרע עוד מתרומה ובודאי מתחלל.

ואף דבגבולין דעת רש"י ז"ל בסנהדרין ^[אוצר החכמה] (ק"ב:) דהוי לכ"ע ממון גבוה, זה אינו, דשם הרי אינו מקום אכילתו דהי' אסור מצד חוץ לחומה ולא שייך על זה שתהי' אכילתו אכילת גבוה, נוהא דתרומה מתחלל גם באיסור כמ"כ התוס' במנחות (ס"ט.) ובתוס' ישנים ביומא (פ"א.) הוא מטעם אחר דלא שייך במע"ש, אבל בחילול של אכילת מצוה בהיתר י"ל כנ"ל].

בירושלים נקראת אכילת מצוה לגבי בן סורר ומורה ע"ש, ומבואר דחשיב מצוה. וזוהב שבא להגאון האדר"ת על תוס' הרשב"א (פסחים ע"ה, א') עמד בזה מדוע לא חשיב שם בסנהדרין אכילת תרומה ע"ש. והוה איפכא מהסוגי' דבבלי בכאן שמוכא תרומה ולא מע"ש ודו"ק היטב וצ"ע.

עו) ראה להלן בקר' השו"ת (סי' ד' ס"ק ס"ו) ובספר במשנת הגאון (עמ' ח') בזה.

עז) לעיל (סימן א') וע"ש בהגהותי בס"ד.

את התרומה שהוא בקום אכול, ולא נזכר מע"ש, ואמ"ו שליט"א הביא דברי מאירי שם דגרס גם מע"ש יעו"ש בתוצאות חיים^(ז), אולם לא נתבאר שיעור שתי' לקיום מצוה דלכאורה לפי דברי תוס' ישנים יומא (ל"ט.) דבאכילת קדשים מקיים בכל שהוא^(ז), א"כ י"ל דה"ה אכילת מע"ש ושתי' מקיים בכל שהוא, ומהא דאיצטריך לאסור יין מע"ש לנזיר אין רא' דשתי' דמע"ש בעי רביעית, דאל"כ תיפוק לי' דאסור משום דשתיית נזיר הוא ברביעית וכבר קיים המצוה בכל שהוא, ולא מצינו אחשבי' לחייב נזיר בפחות מרביעית, דזה אינו, דניהו דמקיים אכילת מע"ש גם בכל שהוא, אבל פשוט דמ"מ כל מה שאוכל יותר הוא בכלל קיום המצוה, א"כ כל הרביעית יש בו קיום מצוה, וזה פשוט.

ודע עוד דבגוף הדבר אם גם מע"ש מתחלל בהנאת גרון בהיתר כמו תרומה דש"ס כריתות (ז'), יתכן דזה תלי' אם מע"ש ממון גבוה או ממון הדיוט, דהא ביבמות (פ"ז.) לחם הקנוי לאבי' פרט לחזה ושוק דמשלחן גבוה קזכי יעו"ש, ומבואר

עו) ע"ש (סי' י"ח ס"ק י') ודו"ק. ופלא שלא הביא רבינו שבירושלמי (פ"ח דיומא ה"א) שם גורס: ולא ארבה את התרומה ומע"ש וכו' וכדברי המאירי, וראה גם בתו"כ פר' אחרי (פרשתא ה' פ"ז) שהגירסא היא כירושלמי ע"ש. וראה עוד בשו"ת אור המאיר הנ"ל (סי' ל"ו) באריכות בענין זה ובספר היוכל למהר"ם שפירא וצ"ל מה שהובא בזה מהגר"ש אלברג ז"ל להעיר מדברי הבבלי והירושלמי ביומא הנ"ל. וראה בסנהדרין (ע', א') דאכילת מע"ש

ויש לעיין בשתיית מע"ש אם ג"כ משלחן גבוה קזכי להחשב שתיית גבוה, דגם בשל גבוה ממש לא אמרי' שתי' כאכילה כרש"י כריתות (ו':) לענין חולין בעזרה גבי

עוף דאין למזבח אלא דמה יעו"ש, ואמ"ו שליט"א האריך בשו"ת זרע אברהם^(ע) מכמה דוכתי בזה, ואכ"מ.

סימן י

[אח"כ 1234567]

בענין קדושת תרומה במינים הפטורים

(א) **ראיתי** בספר אמרי בינה (דיני תרומות ומעשרות סימן ב'). דהביא בשם ספר כפתור ופרח^(ט), וז"ל, כתב הראב"ד: ואומר אני שאין חייבין מיתה אלא על תרומת דגן תירוש ויצהר ועל הטבל שלהם כו' אף אם נאמר בשאר המינים שאין חייבין מן התורה אם קרא עליהן שם יש עליהן קדושת תרומה מן התורה ומדמעת כשל תורה כו' עכ"ל, ומבואר מזה דבר חידוש, דכל המינים הפטורים מתרומה מ"מ כשקורא שם תרומה מתקדש מן התורה, וכן שאר המעשרות מתקדשין מן התורה. והנה הגאון אמרי בינה הסביר דענין חלות הקדושה היא מדין נדר יעו"ש באורך. ולפי"ז הי' נראה לכאורה בהא דפליגי ר"מ ור"י במע"ש אם ממון גבוה או ממון הדיוט, דזה שייך רק במה שהתורה חייבתו בהפרשה וזכי ב' רחמנא בגוף הדבר, אבל במעשר שני ממינים הפטורים דהגבוה לא חייבי' כלל בזה אלא דהנדר ידי' מהני לחול קדושה, אבל מהיכן נעשה ממון גבוה וע"כ לכ"ע מע"ש כזה ממון הדיוט הוא, וזה הערה חדשה.

(ב) **ואמנם** יש ספק עצום בזה, די"ל הסברא להיפוך, דבאמת מהיכן חל קדושת תרומה ומעשר על החפץ ע"י נדרו, שענין נדר הוא רק חובת גברא אבל לא חלות קדושה, וע"כ י"ל להיפוך כמו דמצינו בזבחים (מ"ה.) דקדשי עכו"ם אין חייבין עליהם משום פיגול כו' ומ"מ בקדשי בדק הבית דעכו"ם מועלין יעו"ש, וביאר הקצות (סי' ר') דענין קדשי בדק הבית הוא הקנאה לגבוה ועל כן אף דעכו"ם לאו בר מיחל קדושה על החפץ מ"מ בר הקנאה לגבוה וכיון דזכה ב' גבוה ממילא מועלין בו יעו"ש, וה"נ כיון דמע"ש ממון גבוה וכן תרומה אמרינן ב' משלחן גבוה קזכי כמש"כ הרמב"ם (בהלכות תרומות פ"ב הי"ט) והרמ"ה בסנהדרין (ק"ב.) א"כ יש לגבוה זכי' בגווי' על כן מהני זה מדין נדרו להקנותו לגבוה אף דלית ב' עצם קדושה מפני שהוא מין הפטור, וא"כ אדרבא לולי דהוי ממון גבוה לא יהי' שום קדושה על מינים הפטורים ובהכרח בזה דין ממון גבוה. (ג) **ונראה** דנפק"מ בזה, למאי דראיתי דבר חדש בספר פתחי שערים